

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

зазначено в [2], це потребує впровадження відповідних змін у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців.

Результатом орієнтованого навчання повинна бути молода людина, яка є компетентною особистістю, а відтак, здатна не тільки адаптуватися до вимог сучасного суспільства і ринку праці, а й особистісно і професійно реалізуватися впродовж життя.

Орієнтація на професійно творчу підготовку фахівця, розробка і впровадження нових педагогічних технологій у навчальний процес загальноосвітньої і професійної школи дозволить, на наш погляд, значною мірою подолати основний недолік технологічного підходу – орієнтацію на репродуктивний тип навчання.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Психолого-педагогічної література, педагогічний досвід свідчать, що формування інтересу до професії при вивченні предметів фізико-математичного циклу на сьогодні залишається недостатньо вивченим, оскільки між ринком праці та можливостями школи, сім'ї існують суттєві протиріччя в організації формування інтересу. Це питання не реалізується,

оскільки недостатньо висвітлено форми й методи навчальної діяльності, за допомогою яких формується інтерес до професії.

1. Богданов І., Касперський А. Дидактичні засади фізико-технічної підготовки майбутніх учителів фізики /Гор Богданов, Анатолій Касперський // *Фізика та астрономія в школі*. – К.: Вид. "Педагогічна преса", 2009. – №2. – С. 17–21.

2. Гаманюк О.А., Росік Т.І. Окремі аспекти розвитку педагогічної компетентності майбутніх вчителів // *Гуманізація навчально-виховного процесу – Науково-методичний збірник (Випуск XIX), Слов'янськ, 2003. – 361 с.*

3. Деміна Е.Г. Особенности организации преподавания общеобразовательных предметов в СПТУ. – М.: Высш. шк., 1989. – 48 с.

4. Новиков А.М. Процесс и методы формирования трудовых умений: Проф-техпедагогика. – М.: Высш. шк., 1986. – 288 с.

5. Сисоєва С.О. Особистісно орієнтовані технології: сутність, специфіка, вимоги до проектування. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, IV ч., 2003. – 567 с.

6. Шапкин В.В. Общетеchnическая подготовка учащихся средних профтехучилищ в условиях научно-технического прогресса. – М., 1985. – 159 с.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2012

УДК 159.96:130.3

Ганна Шарапа, здобувачка Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, викладачка психології та сестринської справи Рівненського базового медичного коледжу

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано основні причини переживання особистістю комплексу неповноцінності і зроблено наголос на необхідності кваліфікованої підготовки вчителів і вихователів для надання корекційної та компенсаційної допомоги дітям, що переживають різні модифікації комплексу неповноцінності.

Ключові слова: комплекс неповноцінності, професійна підготовка вчителів, компенсація, корекція.

Літ. 6.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освітнього простору держави важлива роль належить фаховому вдосконаленню вчителів і вихователів – головних дійових осів в оновленні педагогічного процесу. Звичайно, на перший план виступають завдання розвитку особистісної та професійної самосвідомості й оволодіння навичками партнерського спілкування вихователя з дітьми, особливо з тими, які з різних причин переживають комплекси неповноцінності. Однак реалізація цього завдання на практиці викликає великі

труднощі: це пов'язано з сильним впливом складних роками стереотипів авторитарної педагогіки, орієнтація на якогось "середнього" школяра.

Педагогові для успішної професійної діяльності необхідно мати психологічну підготовку, в якій можна виділити три основні компоненти: формування психологічної культури, психологічну компетентність у педагогічній діяльності, та усвідомлення свого внутрішнього потенціалу, сильні і слабкі сторони своєї особистості. Як відомо, неповноцінність – це психопатологічний

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

синдром, зміст якого полягає у стійкому переконанні особистості у власній неспроможності досягнути смислу і сенсу основних видів людської діяльності і мислення, здійснити їх на рівні утвердження себе в колективі як повноцінної особистості. Отож важливим завданням учителів і вихователів є знання психолого-педагогічної суті феномену неповноцінності та вміння надати кваліфіковану компенсаційну допомогу.

Мета статті – розкрити основні форми і способи надання вчителями корекційно-компенсаційної допомоги учням, що відчувають особистісну неповноцінність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу. Компенсація неповноцінності є процесом складним і довготривалим [1; 2; 3; 4; 5; 6]. У кожній особистості він проходить за власними технологіями і закономірностями. Інколи дитина може подолати цей комплекс самостійно. Однак більш ефективно цей процес проходить під керівництвом і за участю педагогів. Зрозуміло, до виконання компенсаційної функції педагогів слід готувати. Зупинимось на розгляді цього завдання більш детально.

Формування у педагога вміння виявити й розпізнати особисті характеристики вихованця є невід'ємною частиною підготовки професійного вчителя, оскільки кризові стани в суспільстві та процеси маргіналізації, що зростають останнім часом, ускладнюють адаптацію дитини до школи та взагалі підвищують ризики різноманітних психологічно негативних станів. Шкільні психологи звертають увагу на те, що за останні роки діти потрапляють до школи з високим ступенем напруженості психологічних захистів, низькою самооцінкою, переважно зниженим фоном настрою й переважно негативним відношенням до себе, оточуючих людей і світу в цілому [6].

Важливу роль відіграє та освітня парадигма, в рамках якої вчитель буде власні освітні технології. Тільки дитиноцентрична парадигма та особистісна спрямованість навчання в змозі забезпечити вихід дитини із стану неповноцінності. Таким чином, для виконання компенсаторних функцій вчитель має вміння використовувати особистісно орієнтоване виховання особистості в трьох аспектах:

1. Залучення до загальнолюдських цінностей та здатність визначити свою позицію по відношенню до цінностей та наповнювати смислом своє життя.

2. Здатність зберігати душевну рівновагу та здатність до саморозвитку (гармонійний баланс

між стійкістю та творчістю). Справлятися зі стресами, подолання емоційних криз, здійснювати свої задуми, ставити і досягати цілей.

3. Поєднання осмисленого включення у суспільство та уміння займати та відстоювати свою власну позицію у будь-яких ситуаціях соціальної взаємодії (не піддаватися впливу ЗМІ, відстоювати свої права) [5].

Головною метою вчителя повинно стати формування позитивної Я-концепції учня, якому потрібна допомога. Я-концепція – це система свідомих та несвідомих уявлень особистості про себе, на основі яких вона будує власну поведінку. У шкільні роки Я-концепція – основа внутрішнього стимулюючого механізму особистості. Позитивна сприяє успіху, ефективній діяльності, гарним проявам особистості. Негативна, навпаки, заважає успіху, знижує результат, сприяє змінам особистості у негативний бік. Для формування у дитини позитивної Я-концепції вчитель повинен вмінти: бачити в кожній дитині унікальну особистість, розуміти, поважати її, вірити в неї; створювати особистості ситуацію успіху, схвалення, підтримки, доброзичливості; виключити пряме примушування, акценти на відставання, недоліки дитини, розуміти причини незнання чи невміння та коректно їх усунути надати можливість та допомогти дітям реалізувати себе [4].

Подолання будь-яких кризових станів чи відчуття неповноцінності це завжди особистісний розвиток, крок уперед. Особистісний розвиток психологічна та педагогічна науки розглядають як процес формування особистості як соціального індивіда в результаті його соціалізації і виховання. Особистісний розвиток відбувається в три фази: адаптація, індивідуалізація, інтеграція. На кожній фазі важливо запобігти виникненню кризових станів чи психологічних вад. О.О. Вовчик-Блакитна розкриває важливість гуманізації освітнього простору для розвитку особистості дитини. Вчена наголошує, якщо на першій фазі, тобто впродовж адаптації, дитина не зустріла взаємопорозуміння, то в неї можуть сформуватися негативізм, агресивність, підозрілість, відсутність довіри до людей. За позитивного перебігу подій формується гуманність, довіра до людей, справедливість. Уже на фазі адаптації дорослим, що опікуються дитиною, слід створювати умови для вільного вияву автономії, яку необхідно активно підтримувати й нарощувати на етапі індивідуалізації [1]. У фазі інтеграції треба допомогти дитині свідомо будувати свої стосунки із соціальним середовищем, не втрачаючи власної індивідуальності, відстоюючи особистісну

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

незалежність. Дорослий на цьому етапі розвитку дитини має не допустити гальмування розвитку, сприяти переходу юної особистості на більш високий рівень індивідуального розвитку.

М.М. Забродський з цього приводу також зазначає, що зміст діяльності педагога полягає, передусім, у тому, щоб організувати таку діяльність дітей, під час та внаслідок якої має забезпечуватися розвиток їхніх духовно-моральних переконань, формування світогляду, засвоєння системи знань, практичних умінь та навичок, розвиток пізнавальних здібностей [3].

Виконання компенсаторної функції потребує від вчителя не тільки формування в структурі власної особистості певних якостей та професійної майстерності. Сам педагог повинен усвідомлювати, що життя та успішна адаптація до надзвичайно мобільного і динамічного суспільства майбутнього вимагає від людини високої психологічної лабільності, гнучкості, спроможності засвоювати і переробляти нову інформацію та створювати на цій основі щось нове не лише в юності, але й у зрілому віці, коли старші, як правило, звикли вже обходитися старим багажем.

Традиційна освіта, орієнтована на класно-урочну систему, на передачу певної суми знань від вчителя до учня, не враховує індивідуальні особливості дитини, а тим більше її психологічний стан. Це призводить до того, що людина розуміється як об'єкт зовнішнього світу. Так, учень для педагога є об'єктом навчальних та виховних впливів, часто-густо прихованих або ж і явних маніпуляцій. Позиція педагога егоцентрична і монологічна. Реальне співробітництво учасників педагогічного процесу унеможливлене, воно підмінюється демонстраціями ритуальних зовнішніх форм, позбавлених сутнісних психологічних характеристик. Типовими для учасників педагогічного процесу є негативні психоемоційні стани: тривожність, фрустрація, страх, агресія, аутоагресія тощо. Особистісне пізнання та розвиток носять епізодичний, стихійний характер. Учасники навчально-виховного процесу поставлені в ситуацію змагання, суперництва, що зумовлює розвиток заздрощів, амбіційності, формування неадекватної самооцінки та перфекціонізму. Сприйняття особистістю самої себе набуває фрагментарного характеру, воно нецілісне, а функціонально-рольове. Особистість учня сприймається (і оцінюється) через призму шкільної оцінки. Стосунки між учасниками педагогічного процесу ґрунтуються на оцінюванні один одного, навішуванні "ярликів" (відмінник, здібний, посередній, тупий тощо, однією стороною, педагог,

училка, математичка, – іншою) в залежності від формальних проявів та показників [2].

Особливої уваги потребує супровід підліткового вікового періоду, оскільки через невміння правильно організувати свій режим та низький рівень самоконтролю багато школярів не можуть справитись з суттєвим збільшенням обсягу навчання. При цьому вони майже увесь час перебувають у стані фрустрації через нестачу часу, перевантаженість інформацією, що викликає розгубленість, невпевненість у своїх силах і в можливості засвоїти безперервно зростаючий обсяг навчального матеріалу. Ця ситуація може зберігатись тривалий час і супроводжуватись формуванням нервово-психічної напруги, що веде поступово до астенизації нервової системи. Негативні умови у розвитку підлітка спричиняють відхилення у становленні його особистості, зокрема у виникненні акцентуацій характеру, які дуже поширені у цьому віці. Психолого-педагогічний вплив саме у підлітковому віці стає найважливішим та найпотрібнішим, оскільки підлітки найбільш уразлива частина учнівської молоді.

Таким чином, сучасний педагог має бути обізнаним у житті своїх учнів, знати "чим живе" молодь взагалі, мати уявлення про прояви різноманітних депресивних станів, проявів незадоволення собою, станів неповноцінності.

У контексті нашої тематики можна говорити про характерні ознаки психічного та психологічного нездоров'я, неблагополуччя, з яких найбільш типовими є: властивості особистості: залежність від шкідливих звичок, відхід від відповідальності за себе; втрата віри в себе, свої можливості; пасивність ("духовне нездоров'я"); психічні стани: тупість почуттів, безпричинна злість; ворожість; послаблення як вищих, так і нижчих інстинктивних почуттів; підвищена тривожність; психічні процеси: неадекватне сприйняття себе, свого "Я"; нелогічність, зниження пізнавальної активності; хаотичність (неорганізованість) мислення; категоричність (стереотипність) мислення; підвищена навіюваність; некритичність мислення; самоуправління: неадекватність самооцінки; послаблення або невиправдано гіпертрофовані самоконтроль; послаблення волі; соціальне неблагополуччя виявляється в неадекватному сприйнятті (відображенні) оточуючого світу; дезадаптивній поведінці; конфліктності; ворожості; егоцентризмі; прагненні до влади, збагачення, володіння речами.

Вміння бачити, діагностувати, розпізнавати подібні стани та прояви – запорука адекватного та позитивного спілкування із учнями, а вміння

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ставити себе на місце дитини у тієї чи іншої ситуації та педагогічна майстерність фактори вдалого виконання функцій вчителя, в тому числі і компенсаторної.

Багато дослідників визначають, що найкращою формою виходу з особистісної кризи – залучення до творчості [1; 2; 3; 4]. Тому саме *формування здатності до творчого спілкування з учнем* є також одним із головних чинників підготовки вчителя до роботи як із дітьми, що потребують особистої уваги, так і з учнями взагалі.

Інша складова педагогічної творчості вчителя – *вміння вчителя залучити учня до творчості і культури*. Посилення уваги до культуротворчого й креативного потенціалу освіти спричинює зміну соціокультурного статусу мистецтва як процесу та результату творчості, найбільш позначеної впливом індивідуальності й здатної найбільш ефективно впливати на розвиток останньої. Це зумовлює набуття мистецтвом ролі важливого чинника забезпечення творчої та індивідуально-особистісної спрямованості освіти й перетворення його на важливий компонент її змісту, що надає суб'єктам освіти унікальну можливість пережити й водночас осмислити та оцінити суспільний та педагогічний досвід і завдяки цьому набути універсальної самовизначеності, недосяжної інтелектуальними засобами.

Дуже важливий фактор роботи педагога з учнями – *формування довіри до учня як основного методу виведення його зі стану неповноцінності й залучення до активної життєдіяльності*.

Педагог повинен створити таку духовну, інтелектуальну та емоційну обстановку під час спілкування, де панувала б атмосфера довіри, добра, людяності, взаєморозуміння та психологічної взаємопідтримки. Завдання вчителя – знайти шлях до формування позитивних емоцій у процесі навчання. Це прості прийоми: зміна методів роботи, емоційність, активність учителя, цікаві приклади, дотепні зауваження тощо. Ці прийоми дають не тільки тимчасовий успіх, вони сприяють збільшенню симпатії до вчителя, вирішують головне завдання – формують стійкий, постійний інтерес до предмета [6].

Окремо слід зупинитися на закономірностях педагогічної перцепції, адже від успішності пізнання вчителем особистості учня багато в чому залежить ефективність педагогічного управління процесом його розвитку.

Основними завданнями компенсації психічного розвитку дитини є, по-перше, корекція відхилень у психічному розвитку на основі створення оптимальних можливостей і умов для розвитку

особистісного та інтелектуального потенціалу дитини, по-друге, профілактика небажаних негативних тенденцій особистісного та інтелектуального розвитку.

Сам термін “корекція психічного розвитку” як певна форма психолого-педагогічної діяльності вперше виникає в дефектології стосовно варіантів аномального розвитку. Там він означає сукупність педагогічних впливів, спрямованих на виправлення недоліків, відхилень у розвитку дитини.

Вихідним принципом для обґрунтування цілей і завдань корекції, а також способів їх досягнення є принцип єдності діагностики і корекції розвитку. Завдання компенсаційної роботи можуть бути правильно поставлені лише на основі повної діагностики та оцінки найближчого прогнозу розвитку, що визначається виходячи з поняття “зона найближчого розвитку”.

Залежно від характеру діагностики і спрямованості компенсації пропонується розрізняти дві форми корекції: *симптоматичну, спрямовану на симптоми відхилень у розвитку, і корекцію, спрямовану на джерела і причини відхилень у розвитку*. Друга форма корекції каузальної спрямованості має безумовний пріоритет перед формою симптоматичної корекції. Для успіху компенсації неповноцінності необхідно виходити з психологічної структури порушень та аналізу їх генезису. Компенсаційні зусилля повинні бути сконцентровані не стільки на зовнішніх проявах відхилень у розвитку, на їх симптоматиці, скільки на дійсних джерелах, що породжують ці відхилення, і на їх причини.

У практиці психологічного консультування слід диференціювати корекцію нормального розвитку і компенсацію аномального розвитку, обтяженого біологічним етіогенезом відхилень у розвитку. Особливим випадком є компенсація неповноцінності викликані варіантами затримки психічного розвитку, обумовленої соціально-психологічними та педагогічними причинами. Особливе місце в консультативній практиці займає компенсація неповноцінності невротичних станів і неврозів в умовах нормального розвитку, складова сферу докладання зусиль як психіатрів і патопсихологів, так і вікових психологів.

Залежно від змістовно-психологічної спрямованості компенсації неповноцінності в рамках нормального онтогенетичного розвитку слід розрізняти корекцію розумового розвитку, корекцію розвитку особистості, корекцію і профілактику розвитку невротичних станів і неврозів.

Залежно від форм організації психологічної допомоги з метою вирішення компенсаційних завдань у роботі педагога-психолога можна

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОНАННЯ КОМПЕНСАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ЩОДО НЕПОВНОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

виділити три її види: *лекційно-просвітницьку, консультативно-рекомендаційну і корекційну роботу у формі індивідуальної та групової корекції.*

Лекційно-просвітницька робота адресується групі батьків, вихователів і вчителів і передбачає розгляд основних закономірностей і базових фактів розвитку дитини, віково-психологічних особливостей конкретних стадій розвитку дитини, типових критичних ситуацій, труднощів і проблем кожного віку і загальних рекомендацій щодо їх подолання.

Консультативно-рекомендаційна робота будується на основі прицільної діагностики характеру і причин, пережитих дитиною труднощів у розвитку, і передбачає формулювання психологом системи рекомендацій, облік і виконання яких батьками, вчителями та вихователями при активній ролі самої дитини будуть сприяти як профілактики, так і подолання негативних тенденцій і труднощів у розвитку.

Третя, найбільш трудомістка, корекційна робота комплексу неповноцінності здійснюється безпосередньо психологом при активному сприянні батьків, вихователів і вчителів з групою дітей чи індивідуально з дитиною. Ця форма роботи з більшим чи меншим успіхом може бути реалізована педагогами у співпраці з психологами в різних видах дитячих установ. Така форма роботи, хоча і вимагає значних зусиль, матеріальних та організаційних витрат, застосування спеціальних методів і методик, технік і процедур, є найбільш результативною і перспективною.

Зупинимося детальніше на характеристиці ігротерапії як найпоширенішої техніки терапії дитячого віку, яка добре зарекомендувала себе як форма компенсаційного заходу. Виділяють дві форми ігротерапії, що відрізняються за функціями і ролі педагога в грі: спрямовану і ненаправлену. Спрямована (директивна) ігротерапія передбачає виконання педагогом функцій інтерпретації і трансляції дитині символічного значення дитячої гри, активну участь дорослого в грі дитини з метою актуалізації в символічній ігровій формі несвідомих пригнічених тенденцій і їх "програвання" у напрямку соціально прийнятних стандартів і норм.

Ненаправлена (недирективна) ігротерапія спрямована на вільну гру як засіб самовираження дитини, що дозволить одночасно успішно вирішити три важливі компенсаційні завдання: розширення репертуару самовираження дитини, досягнення емоційної стійкості і саморегуляції, корекція відносин у системі дитина – дорослий. Оцінюючи ефективність ігротерапії як форми

компенсації неповноцінності, слід керуватися двома критеріями. По-перше, необхідністю специфікації зон сензитивності до компенсаційного впливу ігротерапії, тобто виділення тих аспектів і сторін психічного розвитку дитини, по відношенню до яких слід визнати позитивний ефект ігротерапії. По-друге, стабільністю і стійкістю ефекту ігротерапії по відношенню до певних вибірок і часу збереження ефекту. Неспецифічним з точки зору психодинамічного підходу ефектом ігротерапії може також виступати позитивна динаміка розумового розвитку дитини. Однак це досягається не за рахунок зростання власне інтелекту дітей, а за рахунок зняття емоційної напруги, що дозволяє дітям більш повно і адекватно реалізовувати свої справжні здібності та компенсувати почуття неповноцінності.

Загальними характеристиками дитини до проведення ігротерапії є: почуття неповноцінності, соціальний інфантизм; замкнутість, некоммунікбельність; фобічні реакції; надконформність і надслухняність; порушення поведінки і шкідливі звички; неадекватна статево рольова ідентифікація у хлопчиків. Близькою до ігротерапії формою компенсації почуття неповноцінності, що володіє, тим не менш, низкою специфічних особливостей і самостійним статусом є арттерапія.

Висновки. Завданням педагога мають стати уважні спостереження та прислухання до дитячих запитів, оцінок, суджень, емоційних проявів. За умови переформулювання питання "Що робити з дитиною?" на питання "Якими слід бути самим дорослим у побудові рівноправної взаємодії?" – плідним може стати активний пошук шляхів пристосування дорослих до дитини, напрацювання індивідуальних варіацій, навчальних програм, що є гнучкими і враховують специфіку програми розвитку самих дітей. Звичайно, цей шлях не є легким, оскільки потребує розвитку та самовдосконалення педагогів, але саме рухаючись ним, можна досягти не лише справжнього взаєморозуміння з конкретним вихованцем, а й вийти на новий рівень побудови відкритих стосунків із людьми, позбавлених маніпуляцій, тиску, несвободи. Істотним фактором, що здійснює психологічну підтримку дитини в освітньому середовищі, ми вважаємо використання принципу особистісно-орієнтованого підходу.

Умовами стимуляції саморозвитку та компенсаційної діяльності в освітньому середовищі є: оптимальне поєднання фронтальних, групових, індивідуальних форм роботи, створення відповідного психологічного клімату на заняттях, вдома, доброзичливого ставлення до пізнання,

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

позитивні емоції, дотримання принципу “право на помилку”, правильно регульований рівень вимог, що пред’являються до дитини, який повинен перевершувати наявний рівень здібностей, але не виходити із “зони найближчого розвитку”, порівняння нових успіхів дитини з її минулими успіхами, а не з успіхами інших дітей, облік результатів індивідуальної творчої діяльності, створення у дитини високої самооцінки, “смаку успіху”, впевненості у своїх силах.

Усвідомлення свого внутрішнього потенціалу – це знання і розуміння сильних і слабких сторін своєї особистості, гуманна віра в себе і в дітей, реальна оцінка своїх якостей, можливостей і вчинків. Від усвідомлення свого внутрішнього потенціалу залежить можливість розкриття творчих здібностей у педагогічній діяльності.

Для інтенсифікації компенсаторної діяльності дітей необхідно інший якісно новий зміст освіти, використання інноваційних педагогічних технологій, формування лідерства, вміння

спілкуватися, сприяння в майбутньому соціальної реалізації творчої особистості.

1. Вовчик-Блакитна О.О. Дитина в контексті сучасних соціокультурних тенденцій виховання / О.О. Вовчик-Блакитна // *Практична психологія та соціальна робота*. – 2008. – № 9. – С. 2 – 5.

2. Заброцький М.М. Екопсихологічні аспекти праці вчителя / М.М. Заброцький // *Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія/ за наук. ред. Ю.М. Швалба*. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 165.

3. Забродський М.М. Комунікативна компетентність вчителя: екопсихологічний вимір / М.М. Забродський // *Практична психологія та соціальна робота*. – 2009. – № 6. – С. 4.

4. Селевко Г.К. *Современные образовательные технологии. Учебное пособие*. – М.: Народное образование, 1998. – С. 74.

5. Репнова Т.П. Формування психологічної культури дітей засобами уроку психології / Т.П. Репнова // *Психолог*. – К.: Шкільний світ, 2009. – № 37. – С. 4.

6. Ягупов В.В. *Педагогіка: Навч. посібник / В.В. Ягупов*. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2012

УДК 378.011.3 – 057.175:902

Віталій Литвин, здобувач відділу природничо-математичних дисциплін

*Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти
НАПН України*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Визначені та конкретизовані педагогічні умови формування професійної інформаційної культури майбутніх архітекторів в освітньому процесі вищої школи.

Ключові слова: архітектурна освіта, інформаційно-комунікаційні технології, інформатизація вищої освіти, інформаційна культура.

Лит. 8.

Постановка проблеми. XXI ст. характеризується невпинним впровадженням засобів і методів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що бурхливо розвиваються, в усі сфери професійної діяльності. Для успішної адаптації майбутніх фахівців до життя в сучасних умовах їм необхідна інформаційна підготовка та вміння використовувати ІКТ з професійною метою. Така підготовка стає необхідною для всіх галузей діяльності, в тому числі й тих, що слабо формалізуються – мистецтво, архітектура та дизайн.

З розвитком сучасних технологій у науковому обігу з’явилося поняття “інформаційна культура”, пов’язане з функціонуванням інформації в суспільстві та формуванням інформаційних якостей особистості. Зростання ролі інформаційної культури визначається: постійним зростанням

обсягів наукової та професійної інформації; інтенсивним розвитком інноваційних процесів у всіх сферах професійної діяльності; потребою всебічного захисту цінної професійно значущої інформації; новими вимогами суспільства та виробництва до фахівців, здатних до постійного пошуку професійно орієнтованої інформації для самовдосконалення і підвищення кваліфікації тощо [5, 58].

Вітчизняні ВНЗ, котрі здійснюють підготовку майбутніх архітекторів, не забезпечені державними освітніми стандартами та новими навчальними програмами фундаментальних й професійно орієнтованих дисциплін, що відповідали б вимогам інформаційного суспільства. Аналіз наукових досліджень, опитування випускників, практикуючих архітекторів показали, що традиційна структура викладання навчальних